

Ceza Muhakemesinde Aleyhe Değiştirme Yasağının Kapsamı: Suç Vafı, Ceza ve Cezanın Diğer Sonuçları

Arb. Av. Cem BOZKURT

Bozkurt Arabuluculuk ve Avukatlık Bürosu

Eylöl 2026

Ceza Muhakemesinde Aleyhe Değiştirme Yasağının Kapsamı: Suç Vasfı, Ceza ve Cezanın Diğer Sonuçları

Kısa Özet

Aleyhe değiştirme yasağı, ceza davasında yalnız sanık lehine kanun yoluna başvurulmuşsa yeniden verilen hükmün önceki hükümle belirlenmiş cezadan daha ağır olamayacağını ifade eder (5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu m. 283, 307/5). Yasağın kapsamı uygulamada uzun süredir tartışmalıdır: Yargıtay yasağı yalnızca cezanın tür ve miktarıyla sınırlı tutmakta, suç vasfının aleyhe değiştirilmesini ve buna bağlı infaz, zamanaşımı ve hak yoksunluğu sonuçlarını yasağın dışında bırakmaktadır. Şanlıurfa 1. Çocuk Mahkemesi, bu dar yorumun sanığın kanun yoluna başvurmadan caydırdığı gerekçesiyle CMK m. 283'ün iptalini istemiş; Anayasa Mahkemesi 25.06.2026 tarihinde oy birliğiyle itirazı reddetmiş ve karar 18.09.2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Mahkemeye göre güvencenin kapsamını belirlenen ceza ile sınırlı tutmak kanun koyucunun takdir yetkisi içindedir ve Anayasa, hükmün ceza dışı sonuçlar yönünden de sanık aleyhine hiçbir sonuç doğurmamasını zorunlu kılmaz. Bu makale, kararı Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 01.04.2026 tarihli "suç vasfı–nitelikli hâl" ayrımıyla ve doktrindeki genişletici görüşlerle birlikte inceleyerek sanık lehine istinaf ve temyiz başvurularında izlenmesi gereken stratejiyi ortaya koymaktadır.

1. Hukuki Sorun

Sanık, mahkûmiyet hükmüne karşı kanun yoluna başvurduğunda kendisini daha kötü bir sonuçla karşılaşma riskinden korumak ister. Kanun koyucu bu ihtiyacı, yalnız sanık lehine başvuru hâlinde yeniden verilecek hükmün önceki cezadan daha ağır olamayacağını öngörerek karşılamıştır (CMK m. 283, 307/5). Ancak "ceza" sözcüğünün kapsamı, sanığın hukuki durumunu belirleyen diğer unsurlar bakımından sorun doğurmaktadır. Suçun hukuki nitelendirmesi aleyhe değiştirilebilir mi? Değiştirilebilirse koşullu salıverilme oranı, denetimli serbestlik, dava ve ceza zamanaşımı, hak yoksunlukları, müsadere, tekerrür ve af hükümleri gibi ceza dışı sonuçlar da sanığın aleyhine ağırlaşabilir mi?

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, yasağın "münhasıran cezalar ile ilgili ve sınırlı" olduğunu, fiilin nitelendirilmesi ve suç adının belirlenmesinde geçerli olmadığını istikrarlı biçimde kabul etmektedir (Yargıtay CGK, E. 2022/3-569, K. 2023/503, T. 11.10.2023). Buna karşılık aynı Kurul içinde ve dairelerde, ilk hüküm sanık tarafından temyiz edilmeseydi durum ne olacak idiyse lehe başvurunun bu durumu değiştirmemesi gerektiği yönünde karşı oylar yazılmakta; doktrin de yasağın sanığın hukuki durumunun bütününe koruyacak biçimde genişletilmesini savunmaktadır. Somut norm denetimine konu olayda Şanlıurfa 1. Çocuk Mahkemesi, mala zarar verme suçundan açılan davada bu tartışmayı Anayasa'nın 2., 5., 11. ve 36. maddeleri bakımından Anayasa Mahkemesinin önüne taşımıştır.

Bu tablo iki hukuki soruyu gündeme getirmektedir. Birincisi, yasağın kapsamının cezayla sınırlı tutulması Anayasa'ya uygun mudur? İkincisi, Anayasa Mahkemesinin ret kararından

sonra yalnız sanık lehine kanun yolu başvurusu hangi risklerle yapılmalıdır?

2. Hukuki Nitelendirme

Aleyhe değiştirme yasağı, ceza muhakemesinde kanun yolu davasının sonucunu sınırlayan bir usul kuralıdır. Latince reformatio in peius yasağı olarak anılan kural, hukukumuzda kazanılmış hak kavramıyla değil, kanunda açıkça öngörülmüş sınırlı bir güvence olarak nitelendirilmektedir. Yargıtay'a göre ceza hukukunda genel anlamda kazanılmış hak kavramından söz edilemez; yalnızca kanunun açıkça düzenlediği hâllerde uygulanabilecek bir "ceza'yı aleyhe değiştiremem" ilkesi vardır (Yargıtay CGK, E. 2022/3-569, K. 2023/503, T. 11.10.2023). Kural, hem kanun yolu incelemesinin bakış açısını belirleyen bir usul ilkesi hem de bozma sonrası kurulacak hükümdeki cezanın üst sınırını çizen bir yargılama ilkesidir.

Anayasa Mahkemesi kuralı, Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesi kapsamında belirlilik, kamu yararı ve ölçülülük ölçütleriyle incelemiş; mahkemeye erişim hakkıyla (AY m. 36) ilgisini görmemiştir (AYM, E. 2026/71, K. 2026/148, T. 25.06.2026, RG 18.09.2026, S. 33374, § 24). Bu nitelendirme önemlidir: Mahkeme, sanığın kanun yoluna başvurma hakkını bir temel hak sınırlaması olarak değil, kanun koyucunun kanun yolunun hukuki sonuçlarını belirleme yetkisi çerçevesinde değerlendirmiştir.

Kuralın kapsamı belirlenirken "ceza" kavramı 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 45'e göre hapis ve adli para cezalarından ibarettir. Güvenlik tedbirleri, cezanın infaz rejimi ve mahkûmiyete bağlı hak yoksunlukları ceza değildir. Suç vasfı ise fiilin hangi suç tipine uyduğuna ilişkin hukuki nitelendirmedir; TCK m. 43/3 uyarınca bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az ceza'yı gerektiren nitelikli şekilleri aynı suç sayılır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu bu hükümden hareketle "suç vasfı" ile "vasfı değiştirmeyen nitelikli hâl" arasında ayırım yapmaktadır (Yargıtay CGK, E. 2025/298, K. 2026/196, T. 01.04.2026).

3. İlgili Mevzuat

Yasak, istinaf bakımından CMK m. 283'te düzenlenmiştir: "İstinaf yoluna yalnız sanık lehine başvurulmuşsa, yeniden verilen hüküm, önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır olamaz." Temyiz bakımından paralel hüküm CMK m. 307/5'tedir: "Hüküm yalnız sanık tarafından veya onun lehine Cumhuriyet savcısı veya 262 nci maddede gösterilen kimselerce temyiz edilmişse, yeniden verilen hüküm, önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır olamaz." Cumhuriyet savcısının sanık lehine başvurusu için CMK m. 265, yargılamanın yenilenmesi için CMK m. 323/2 aynı ilkeyi tekrarlar. Kanun yararına bozmada ise mahkûmiyete ilişkin hükmün davanın esasını çözmeyen yönüne veya savunma hakkını kısıtlayan usul işlemlerine ilişkin bozma üzerine yeniden verilecek hükümde önceki cezadan daha ağır cezaya hükmedilemez (CMK m. 309/4-b). Madde metinleri mevzuat.gov.tr'deki güncel hâliyle karşılaştırılmış ve teyit edilmiştir; 7571 sayılı Kanun (RG 25.12.2025, S. 33118) ve 7589 sayılı Kanun (RG 31.07.2026, S. 33326) bu hükümlerde değişiklik yapmamıştır.

Kuralın gerekçesinde yasağın "gerek cezanın türü ve gerekse süresi bakımından geçerli olup, suç niteliği yönünden uygulama yeri bulunmamaktadır" denilmektedir; Anayasa Mahkemesi de bu gerekçeye dayanmıştır (AYM, E. 2026/71, K. 2026/148, § 8). Yasakla bağlantılı diğer hükümler şunlardır: Yargıtay'ın hükmü düzelterek onayabileceği hâller sınırlı olarak sayılmıştır ve mahkemece suçun niteliği doğru gösterilmişken yalnızca madde numarasının yanlış yazılması bu hâllerdendir (CMK m. 303/1-c); BAM'ın düzelterek esastan ret yetkisi CMK m. 280/1-a'da 303/1'e atıfla düzenlenmiştir; ilk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezalarını artırmayan BAM kararları temyiz edilemez (CMK m. 286/2-b).

Güncellik notu: 7571 sayılı Kanun m. 25 ile CMK m. 280/1-e değiştirilmiş ve BAM'ın bozma yetkisi CMK m. 289'daki tüm kesin hukuka aykırılık hâllerine genişletilmiştir. Anayasa Mahkemesi, bu değişikliğin usul kuralı olarak derhâl uygulanacağını ve derdest istinaf incelemelerinde eski metnin uygulanma imkânının kalmadığını kabul etmiştir (AYM, E. 2025/247, K. 2026/147, T. 25.06.2026, RG 18.09.2026, S. 33374, § 10). Bozma sonrası ilk derece mahkemesinde yeniden kurulacak hükümde aleyhe değiştirme yasağı CMK m. 283 uyarınca gözetilecektir.

4. Güncel İçtihatlar

4.1. Anayasa Mahkemesinin CMK m. 283'e ilişkin kararı

Şanlıurfa 1. Çocuk Mahkemesi başvurusunda, yasağın konusunun yalnızca sonuç ceza miktarı olarak belirlenmesinin infaz, koşullu salıverilme, denetimli serbestlik, zamanaşımı, hak yoksunlukları, müsadere ve af bakımından sanık aleyhine sonuç doğurabildiğini ve bunun sanığı lehe kanun yolundan caydırarak mahkemeye erişim hakkıyla bağdaşmadığını ileri sürmüştür (AYM, E. 2026/71, K. 2026/148, § 10).

Anayasa Mahkemesi önce kuralın anlam ve kapsamını Yargıtay içtihadına atıfla belirlemiştir: "Yargıtay kararlarında da aleyhe değiştirme yasağının kapsamının ilk hükümde belirlenen ceza ve yaptırım miktarıyla sınırlı olduğu, fiilin nitelendirilmesinin ve suç vasfının yasağın kapsamında değerlendirilemeyeceği, dolayısıyla mahkûmiyet kararına karşı yalnız sanık lehine kanun yoluna başvurulması durumunda fiilin farklı şekilde nitelendirilebileceği ancak ilk hükümde uygulanan cezai yaptırımın sanık aleyhine değiştirilemeyeceği kabul edilmiştir" (§ 9; Yargıtay CGK, E. 2025/3-65, K. 2025/345, T. 17.09.2025; E. 2022/3-569, K. 2023/503, T. 11.10.2023; E. 2019/13-454, K. 2023/324, T. 31.05.2023; E. 2011/2-353, K. 2012/129, T. 03.04.2012 atıflarıyla).

Mahkeme, kuralı belirli ve öngörülebilir bulmuş (§ 13); kuralın sanık lehine kanun yolunu kolaylaştırma amacının kamu yararına yönelik olduğunu, aynı zamanda suçun hukuki niteliğinin doğru tespit edilerek maddi gerçeğe ulaşılmasını ve yaptırımın ceza dışındaki sonuçlarının eşit biçimde uygulanmasını sağladığını belirtmiştir (§ 16). Ölçülülük denetiminde ise şu sonuca varmıştır:

"Kural, yalnızca sanık lehine istinaf kanun yoluna başvurulmuş olsa dahi sanık hakkında uygulanan yaptırımın ceza dışında kalan hukuki sonuçları yönünden

durumunun ağırlaştırılmasını engellemektedir. Kanun koyucunun, ceza yargılamasının amacının maddi gerçeğe ulaşılması olduğunu gözeterek söz konusu güvencenin kapsamını belirlenen ceza ile sınırlı tuttuğu, yaptırımın hukuki nitelendirmesine bağlı olarak ceza dışında kalan hukuki sonuçlar bakımından bir koruma öngörmediği anlaşılmaktadır." (AYM, E. 2026/71, K. 2026/148, § 21)

Mahkemeye göre "sanık lehine kanun yoluna başvurulması hâlinde hükmün ceza dışında kalan hukuki sonuçlar yönünden de sanık aleyhine hiçbir sonuç doğurmamasının Anayasa'dan kaynaklanan bir zorunluluk olduğu söylenemez" (§ 22). Güvencenin kapsamının ceza ile sınırlı tutulup suçun niteliği bakımından ayrıca koruma öngörülmemesinde kamusal yarar ile bireysel menfaat arasındaki makul denge bozulmamıştır (§ 23). İtiraz oy birliğiyle reddedilmiştir.

4.2. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun yerleşik çizgisi ve iç tartışması

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilen sanığın yalnız kendi lehine temyizi üzerine 3. Ceza Dairesinin eylemi örgüt yöneticiliği olarak nitelendirip kazanılmış hakkı saklı tutarak bozması ve yerel mahkemenin "infaz şartlarının değişeceği" gerekçesiyle direnmesi üzerine ilkeyi şöyle ifade etmiştir:

"Kanunun açık düzenlemesinden de anlaşılacağı üzere yaptırımı ve sonuçlarını aleyhe değiştirme yasağının kapsamı yalnızca ceza ve yaptırım miktarı ile sınırlıdır. Kanun koyucu suçun niteliği veya adı yönünden sanık yararına kazanılmış bir hak tanımamıştır." (Yargıtay CGK, E. 2022/3-569, K. 2023/503, T. 11.10.2023)

Kurul, aksi kabulün aynı fiil nedeniyle farklı mahkemelerde yargılanan sanıklar arasında zamanaşımı, hak yoksunlukları ve af bakımından eşitsizlik yaratacağını belirtmiş ve direnme kararını oy birliğiyle bozmuştur. Aynı kararda yer verilen 3. Ceza Dairesi üyesinin karşı oyu ise tartışmanın öteki yüzünü göstermektedir: Yasağın amacı sanığın "sonuçta daha kötü bir duruma düşmek korkusuna kapılmaksızın" kanun yoluna başvurmasını sağlamaktır; bu nedenle yalnızca ceza değil, bu korkuya yol açabilecek diğer yaptırımlar da yasak kapsamında kabul edilmelidir; Alman Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 330/1. maddesinde yaptırımın tür ve miktar itibarıyla aleyhe değiştirilemeyeceği öngörülmüş ve bu kapsama güvenlik tedbirleri ile mahkûmiyetin sonuçları da dâhil edilmiştir.

Kurul, güvenlik tedbirlerinin ve cezalar arasında sayılmayan diğer kurumların yasak kapsamında değerlendirilemeyeceğini de "duraksamasız olarak" kabul etmektedir; TCK m. 191'deki tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri, mükerrirlere özgü infaz rejimi ve müsadere bu kapsamdadır (Yargıtay CGK, E. 2021/91, K. 2023/547, T. 25.10.2023). Buna karşılık kısa süreli hapis cezası yerine hükmedilen seçenek tedbirler, ceza yerine geçtiklerinden yasak bakımından "ceza gibi" kabul edilmektedir (Yargıtay CGK, E. 2022/237, K. 2024/25, T. 24.01.2024).

Kurulun 01.04.2026 tarihli kararı, yasağın kapsamı dışında kalan "suç vasfı" kavramını netleştirmiştir. Nitelikli hırsızlıktan yalnız suça sürüklenen çocuk lehine temyiz edilen

hükümde gece vakti nitelikli hâlinin (TCK m. 143) uygulanmaması nedeniyle Özel Daire kazanılmış hakkı saklı tutarak bozmuş; Kurul, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazını kabul ederek şu ilkeyi koymuştur:

"...aleyhe temyiz talebi bulunmasa dahi ceza süresi yönünden kazanılmış hakkın korunması kaydıyla niteliğin/vasfın doğru tayin edilmesi yönünden hükmün bozulmasına karar verilmelidir. ... Ancak vasfın isabetli belirlendiği ahvalde temyiz edenin sıfatı dikkate alınıp davayı makul sürede bitirme ilkesi de gözetilerek vasfı değiştirmeyen bir nitelikli hâlin uygulanmama gerekçesine dayalı olarak bozma kararı verilmemelidir." (Yargıtay CGK, E. 2025/298, K. 2026/196, T. 01.04.2026)

Kurul, TCK m. 43/3'ten hareketle nitelikli hâllerin kural olarak aynı suçun görünümü olduğunu, ancak nitelikli hâlin bağımsız bir suç olarak düzenlendiği durumlarda (örneğin TCK m. 81 karşısında m. 82) vasfın değiştiğini belirtmiş; kendi kararlarının bu konuda "istikrar kazandığını söylemek zor" olduğunu da kabul etmiştir. Karar dört karşı oyla ve oy çokluğuyla verilmiştir.

4.3. Daire uygulamasında sınır sorunları

Yasağın konusu, temel ceza veya ara ceza değil sonuç cezadır. Hesap veya yazım hatası sonuç cezaya yansımamışsa yasak kapsamına girmez; ancak hata sanığın daha az ceza almasına yol açmış ve hüküm bu sonuç üzerine kurulmuşsa, hatalı da olsa açıklanan ceza yasağa konu olur (Yargıtay 10. CD, E. 2025/475, K. 2025/1983, T. 27.02.2025).

Bu sınırın istinafta uygulanması tartışmalıdır. Yargıtay 4. Ceza Dairesi, yalnız sanık müdafinin istinafı üzerine BAM'ın ilk derece hükmündeki 9 kez 10 ay hapis cezasını "maddi hata" kabul ederek 9 kez 1 yıl 8 ay hapis olarak düzeltip istinafı esastan reddettiği dosyada, kararın ceza artırımı sayılamayacağı ve CMK m. 286 uyarınca kesin olduğu gerekçesiyle dosyayı incelenmeksizin iade etmiştir; iki üyenin karşı oyu, sonuç cezaya yansıyan hatanın yasak kapsamında olduğunu, aleyhe başvuru bulunmadan cezanın artırılmasının CMK m. 283'e "açıkça aykırı" olduğunu ve cezayı artıran BAM kararının CMK m. 286/2-b uyarınca temyize açık sayılması gerektiğini savunmuştur (Yargıtay 4. CD, E. 2025/9273, K. 2026/6590, T. 08.04.2026).

5. Doktrindeki Görüşler

KUNTER Nurullah, Ceza Muhakemesi Hukuku adlı eserinde ve CENTEL Nur / ZAFER Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku adlı eserlerinde yasağı, yalnız sanık veya onun lehine ilgililer tarafından açılan kanun yolu davasında yaptırımın türü ve ağırlığı bakımından aleyhe sonuç verici düzeltme yapılamaması olarak tanımlamaktadır (Yargıtay CGK, E. 2025/298, K. 2026/196 kararındaki atıfla; sırasıyla 9. Bası, s. 1063, 1117 ve 6. Bası, s. 732). ŞAHİN Cumhur / GÖKTÜRK Neslihan, Ceza Muhakemesi Hukuku II adlı eserlerinde yasağın "istisnai bir kurum" olduğunu ve ancak kanunda açıkça öngörülen hâllerde uygulanabileceğini, bu nedenle itiraz kanun yolunda uygulanamayacağını belirtmektedir (Yargıtay CGK, E. 2019/148, K. 2023/361, T. 21.06.2023 kararındaki atıfla; 12. Bası, 2022, s. 251). Bu görüşler Yargıtay'ın dar yorumuyla örtüşmektedir.

Buna karşılık KAYMAZ Seydi, "Ceza Muhakemesinde Aleyhte Değiştirme Yasağı" başlıklı makalesinde (Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 19, S. 2, 2013, s. 1397-1452) yasağı "korku duyulmadan yasa yollarına başvurma ilkesi" olarak nitelendirmekte; yasağın amacının sanığın daha kötü bir duruma düşme korkusu taşımadan kanun yoluna başvurabilmesi olduğunu vurgulamakta ve CMK m. 265'in bütün kanun yollarına ilişkin bir hüküm olması nedeniyle itiraz yolunda da uygulanması gerektiğini savunmaktadır. ÖZBEK Veli Özer / TEPE İlker, "Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Aleyhe Değiştirme (Reformatio in Peius) Yasağına İlişkin – Öğreti ve Uygulama Boyutlarıyla – Genel Bir Değerlendirme" başlıklı makalelerinde (Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, 2014, s. 3759-3797) kurumu Alman hukukuyla karşılaştırmalı olarak ele almaktadır. KILINÇER Furkan, "Aleyhe Değiştirme Yasağı: Türk Hukukunda Gözden Geçirilmesi Gereken Bir Konu" başlıklı makalesinde (Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 33, S. 1, 2025, s. 181-205), karşılaştırmalı hukukta yasağın sanığın hukuki durumunun bütününe koruyacak biçimde düzenlendiğini belirterek Türk hukukunda koruma alanının genişletilmesini önermektedir.

Suç vasfı kavramı bakımından ÖZGENÇ İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler ve KOCA Mahmut / ÜZÜLMEZ İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler adlı eserleri, nitelikli hâllerin fiilin işleniş tarzı, yer ve zaman, failin ve mağdurun sıfatı, suçun konusu ve amaç gözetilerek belirlendiğini açıklamaktadır (Yargıtay CGK, E. 2025/298, K. 2026/196 kararındaki atıfla; sırasıyla 5. Bası, s. 199-202 ve 5. Bası, s. 128-129). Ceza Genel Kurulu bu görüşlerden, nitelikli hâllerin kural olarak bağımsız suç sayılamayacağı sonucunu çıkarmıştır.

Görüş ayrılığı iki eksende toplanmaktadır. Birinci eksen, yasağın kapsamının kanunun lafzına bağlı olarak ceza ile sınırlı tutulması (Kunter, Centel/Zafer, Şahin/Göktürk ve Yargıtay çoğunluğu) ile amaçsal yorumla sanığın hukuki durumunun bütününe yayılması (Kaymaz, Kılınçer ve Yargıtay'daki karşı oylar) karşı karşıyadır. Kanaatimizce mevcut metin karşısında birinci görüş isabetlidir: CMK m. 283 ve 307/5 açıkça "ceza"dan söz etmekte, gerekçe suç niteliğini kapsam dışında bırakmakta ve Anayasa Mahkemesi de bunu kanun koyucunun takdiri olarak onaylamıştır. Ancak ikinci görüşün dayandığı kaygı gerçektir; suç vasfının değişmesiyle infaz rejiminin ağırlaşması, sanığın "korkmadan başvurma" güvencesini fiilen

zayıflatmaktadır. İkinci eksen ise yasağın kapsamı içinde kalan "ceza"nın nasıl belirleneceğidir: sonuç cezaya yansıyan hesap hatasının ceza artırımı mı yoksa maddi hata düzeltilmesi mi sayılacağı konusunda 4. Ceza Dairesi içinde görüş ayrılığı sürmektedir.

6. Hukuki Değerlendirme

Mevzuat, içtihat ve doktrin birlikte ele alındığında üç sonuç ortaya çıkmaktadır.

Birincisi, Anayasa Mahkemesinin ret kararıyla tartışmanın anayasal boyutu kapanmıştır. Mahkeme, yasağın kapsamının cezayla sınırlı tutulmasını belirli, kamu yararına yönelik ve ölçülü bulmuş; suç vasfının ve ceza dışı sonuçların korunmamasını Anayasa'nın zorunlu kılmadığını açıkça söylemiştir (AYM, E. 2026/71, K. 2026/148, § 21-23). Karar oy birliğiyle verildiğinden ve mahkemeye erişim hakkıyla ilgi görülmediğinden, aynı kuralın bireysel başvuru yoluyla farklı bir sonuçla karşılaşması da beklenmemelidir. Genişletici görüş bundan böyle ancak kanun değişikliği (de lege ferenda) düzleminde savunulabilir.

İkincisi, Yargıtay içtihadı iki katmanlı bir yapıya kavuşmuştur. Yasağın koruduğu alan sonuç cezanın türü ve miktarı ile ceza yerine geçen seçenek tedbirlerdir; güvenlik tedbirleri, infaz rejimi ve hak yoksunlukları koruma dışındadır (Yargıtay CGK, E. 2021/91, K. 2023/547; E. 2022/237, K. 2024/25). Yasağın dışında kalan suç vasfı bakımından ise Kurul, 01.04.2026 tarihli kararıyla "bağımsız suç tipi" ile "aynı suçun nitelikli hâli" ayrımını getirmiştir: birincisinde kazanılmış hak saklı tutularak bozma, ikincisinde eleştiriyile onama (Yargıtay CGK, E. 2025/298, K. 2026/196). Bu ayrım sanık lehinedir; zira vasfı değiştirmeyen nitelikli hâlin uygulanmaması artık bozma ve yeniden yargılama sebebi olmaktan çıkmıştır. Ancak Kurulun kendi kararlarının istikrarsızlığını kabul etmesi ve kararın dört karşı oyla verilmesi, uygulamanın hâlâ dosya bazında değişebileceğini göstermektedir.

Üçüncüsü, Anayasa Mahkemesi kararının gerekçesi, Yargıtay çoğunluğunun "eşitlik" argümanını benimsemektedir: suçun hukuki niteliğinin doğru tespiti, yaptırımın ceza dışındaki sonuçlarının benzer durumdaki sanıklara eşit uygulanmasını sağlar (§ 16). Bu yaklaşım, yasağın amacı olan "korkmadan başvurma" güvencesi ile maddi gerçek ve eşitlik ilkeleri arasında bir tercih yapmakta ve ikincilere üstünlük tanımaktadır. Kanaatimizce hukuki güvenlik, en azından yasağın kapsamı içinde kalan alanda titizlikle korunmalıdır; sonuç cezaya yansımış bir hesap hatasının "maddi hata" adıyla sanık aleyhine düzeltilmesi, Ceza Genel Kurulunun 20.12.2016 tarihli kararıyla uyumlu değildir ve CMK m. 286/2-b uyarınca temyiz denetimine açık olmalıdır. Bu konuda 4. Ceza Dairesi çoğunluğunun yaklaşımı (E. 2025/9273, K. 2026/6590) kesin hüküm kurulamayacak niteliktedir; Kurul kararıyla giderilmesi gereken bir içtihat farklılığı vardır.

7. Hukuki Çözüm

Sanık lehine istinaf veya temyiz başvurusundan önce müdafî, hükmün suç vasfını üç soruyla denetlemelidir: Mahkemenin kabul ettiği fiil, hükümde gösterilen suç tipine mi yoksa daha ağır bağımsız bir suç tipine mi uymaktadır? Uygulanmayan bir nitelikli hâl varsa bu hâl aynı suçun görünümü müdür, yoksa bağımsız bir suç tipi midir (TCK m. 43/3; Yargıtay CGK, E. 2025/298, K. 2026/196)? Vasıf değişikliği hâlinde koşullu salıverilme oranı, denetimli serbestlik, zamanaşımı ve hak yoksunlukları nasıl etkilenecektir? Bağımsız suç tipine ilişkin bir hata varsa, yalnız sanık lehine başvuru üzerine kazanılmış hak yalnızca sonuç cezayı koruyacak; vasıf ve ona bağlı ceza dışı sonuçlar sanık aleyhine değişebilecektir. Bu risk müvekkile yazılı olarak açıklanmalı ve başvuru kararı buna göre verilmelidir.

Başvuru yapılmışsa dilekçede, aleyhe başvuru bulunmadığı ve CMK m. 283 (istinafta) veya m. 307/5 (temyizde) uyarınca sonuç cezanın tür ve miktar bakımından kazanılmış hak oluşturduğu açıkça belirtilmelidir. Hükümde sanık lehine sonuç doğurmuş bir hesap veya yazım hatası varsa, bu hatanın sonuç cezaya yansıdığı ve hükmün bu sonuç üzerine kurulduğu vurgulanmalı; Ceza Genel Kurulunun 20.12.2016 tarihli ve E. 2016/21, K. 2016/2108 sayılı kararı ile 10. Ceza Dairesinin E. 2025/475, K. 2025/1983 sayılı kararına dayanılmalıdır.

BAM, yalnız sanık lehine istinafta düzelterek esastan ret kararıyla sonuç cezayı artırmışsa, kararın "kesin" olduğu belirtilmiş olsa bile CMK m. 286/2-b'ye dayanılarak süresinde temyiz başvurusu yapılmalı; temyiz dilekçesinde 4. Ceza Dairesinin E. 2025/9273, K. 2026/6590 sayılı kararındaki karşı oy gerekçeleri ve 1. Ceza Dairesinin cezayı artıran BAM kararlarının miktar ne olursa olsun temyize açık olduğunu kabul eden E. 2026/1610, K. 2026/5099 sayılı kararı emsal gösterilmelidir. Temyiz incelenmeksizin iade edilirse CMK m. 308 uyarınca Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığından itiraz talep edilmeli; kesinleşme hâlinde mahkemeye erişim hakkı ihlali iddiasıyla otuz gün içinde bireysel başvuru yapılmalıdır.

Bozma sonrası yeniden yargılamada, bozmanın yalnız sanık lehine başvuru üzerine ve kazanılmış hak saklı tutularak verildiği hâllerde, ilk derece mahkemesinden hüküm fıkrasında kazanılmış hakkın sonuç cezaya uygulandığının açıkça gösterilmesi istenmelidir. Ceza Genel Kurulu, kazanılmış hak nedeniyle belirlenen cezanın "infaz edilecek ceza" olduğunu ve hükümde bu niteliğiyle gösterilmesi gerektiğini kabul etmektedir; hüküm fıkrasının yanlış yazılması infazda tereddüt doğurmaktadır.

Katılan ve Cumhuriyet savcısı bakımından çözüm daha basittir: suç vasfının veya nitelikli hâlin aleyhe değiştirilmesi isteniyorsa mutlaka aleyhe başvuru yapılmalıdır. Aleyhe başvuru varsa yasak hiç uygulanmaz ve nitelikli hâlin uygulanmaması bozma sebebi olur.

8. Uygulamada Dikkat Edilmesi Gerekenler

Müdafiler için: Yalnız sanık lehine başvuru, cezanın türü ve miktarı dışında hiçbir güvence sağlamaz; suç vasfı, güvenlik tedbirleri, infaz rejimi, tekerrür ve hak yoksunlukları aleyhe değişebilir. Başvurudan önce vasıf riski hesaplanmalı, başvuru dilekçesinde kazanılmış hak açıkça talep edilmelidir. Nitelikli hâlin uygulanmadığı ancak vasfın doğru belirlendiği dosyalarda Ceza Genel Kurulunun 01.04.2026 tarihli kararı uyarınca bozma değil eleştiriyile onama beklenmelidir; buna rağmen bozma kararı verilirse Başsavcılık itirazı istenmelidir.

Sanıklar için: İstinaf veya temyiz başvurusu, cezanın artmasına yol açmaz; ancak mahkemenin suçu yanlış nitelendirdiği dosyalarda başvuru, suçun adının ve buna bağlı infaz koşullarının aleyhe değişmesiyle sonuçlanabilir. Bu ihtimal müdafii ile birlikte değerlendirilmelidir.

Katılan vekilleri ve Cumhuriyet savcıları için: Suç vasfının veya nitelikli hâlin sanık aleyhine düzeltilmesi ancak aleyhe başvuruyla mümkündür; sanığın başvurusuna güvenilerek aleyhe başvurudan vazgeçilmemelidir.

Bölge adliye mahkemeleri için: Yalnız sanık lehine istinafta sonuç cezaya yansıyan bir hatanın düzeltilmesi CMK m. 283'e aykırıdır; "maddi hata" nitelendirmesi, ilk derece hükmünün sonuç ceza üzerine kurulduğu hâllerde uygulanamaz. 7571 sayılı Kanun sonrasında genişleyen bozma yetkisi kullanıldığında, bozma sonrası kurulacak hükmün CMK m. 283 sınırına tabi olduğu bozma kararında belirtilmelidir.

Süre ve usul hatırlatmaları: İstinaf ve temyiz süreleri gerekçeli kararın tebliğinden itibaren iki haftadır (CMK m. 273/1, 291/1); kesin olduğu belirtilen BAM kararlarına karşı da CMK m. 286/2-b'ye dayalı temyiz aynı süre içinde yapılmalıdır. Bireysel başvuru süresi nihai kararın öğrenilmesinden itibaren otuz gündür (6216 sayılı Kanun m. 47/5).

Uyuşmazlık çözümü boyutu: Aleyhe değiştirme yasağı ceza muhakemesine özgüdür; ancak uzlaştırmaya tabi suçlarda (CMK m. 253) kovuşturma evresinde uzlaşma sağlanması, kanun yolu sürecindeki vasıf riskini bütünüyle ortadan kaldırır. Vasfın aleyhe değişme ihtimalinin yüksek olduğu ve uzlaştırma kapsamındaki dosyalarda bu seçenek başvurudan önce değerlendirilmelidir.

9. Sonuç

Aleyhe değıştirme yasağı, yalnız sanık lehine kanun yoluna başvurulduğunda yeniden verilen hükmün önceki cezadan daha ağır olamayacağını güvence altına alır; ancak bu güvence yalnızca sonuç cezanın türü ve miktarıyla sınırlıdır. Suç vasfının aleyhe değıştirilmesi ve buna bağılı infaz, zamanaşımı ve hak yoksunluğu sonuçları yasağın kapsamı dışındadır. Anayasa Mahkemesi, 18.09.2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan kararıyla bu dar kapsamın Anayasa'ya aykırı olmadığını oy birliğiyle kabul etmiş; güvencenin ceza ile sınırlı tutulmasını kanun koyucunun takdir alanında görmüştür (AYM, E. 2026/71, K. 2026/148, T. 25.06.2026). Yargıtay Ceza Genel Kurulu ise 01.04.2026 tarihli kararıyla yasağın dışında kalan alanı sanık lehine daraltmış, vasfı değıştirmeyen nitelikli hâlin uygulanmamasını bozma değil eleştiri sebebi saymıştır (Yargıtay CGK, E. 2025/298, K. 2026/196). Kanaatimizce mevcut kanun metni karşısında her iki karar da isabetlidir; doktrindeki genişletici görüş ancak kanun değışikliğiyle hayata geçirilebilir. Bu değışiklik yapılmaya kadar müdafiler, sanık lehine başvurudan önce vasfı riskini hesaplamalı, dilekçede kazanılmış hakkı açıkça talep etmeli, BAM'ın "maddi hata" adıyla cezayı artırdığı kararlara karşı CMK m. 286/2-b'ye dayanarak temyiz yoluna başvurmalı ve gerektiğinde Başsavcılık itirazı ile bireysel başvuru yollarını birlikte kullanmalıdır.

Kaynakça

A) Mevzuat

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (2709), m. 2, 5, 11, 13, 36, 141.
5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (RG 12.10.2004, S. 25611), m. 43, 45, 50, 81, 82, 142, 143, 191, 314.
5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (RG 17.12.2004, S. 25673), m. 253, 262, 265, 273, 280, 283, 286, 289, 291, 303, 307, 308, 309, 323.
6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun (RG 03.04.2011, S. 27894), m. 40, 47.
7571 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 631 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değışiklik Yapılmasına Dair Kanun (RG 25.12.2025, S. 33118), m. 25.

B) Yargı Kararları

AYM, E. 2026/71, K. 2026/148, T. 25.06.2026, RG 18.09.2026, S. 33374.
AYM, E. 2025/247, K. 2026/147, T. 25.06.2026, RG 18.09.2026, S. 33374.
Yargıtay CGK, E. 2025/298, K. 2026/196, T. 01.04.2026.
Yargıtay CGK, E. 2025/3-65, K. 2025/345, T. 17.09.2025 (AYM kararında anılan).
Yargıtay CGK, E. 2022/237, K. 2024/25, T. 24.01.2024.
Yargıtay CGK, E. 2021/91, K. 2023/547, T. 25.10.2023.
Yargıtay CGK, E. 2022/3-569, K. 2023/503, T. 11.10.2023.
Yargıtay CGK, E. 2019/148, K. 2023/361, T. 21.06.2023.
Yargıtay CGK, E. 2019/13-454, K. 2023/324, T. 31.05.2023 (AYM kararında anılan).

Yargıtay CGK, E. 2016/21, K. 2016/2108, T. 20.12.2016 (Yargıtay 4. CD kararındaki karşı oyda anılan).

Yargıtay CGK, E. 2011/2-353, K. 2012/129, T. 03.04.2012 (AYM kararında anılan).

Yargıtay 4. CD, E. 2025/9273, K. 2026/6590, T. 08.04.2026.

Yargıtay 1. CD, E. 2026/1610, K. 2026/5099, T. 02.07.2026.

Yargıtay 10. CD, E. 2025/475, K. 2025/1983, T. 27.02.2025.

C) Doktrin

CENTEL Nur / ZAFER Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Yayınevi, İstanbul (Yargıtay CGK, E. 2025/298, K. 2026/196 kararındaki atıfla, 6. Bası, s. 732).

KAYMAZ Seydi, "Ceza Muhakemesinde Aleyhte Değiştirme Yasağı", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 19, S. 2, 2013, s. 1397-1452.

KILINÇER Furkan, "Aleyhe Değiştirme Yasağı: Türk Hukukunda Gözden Geçirilmesi Gereken Bir Konu", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 33, S. 1, 2025, s. 181-205.

KOCA Mahmut / ÜZÜLMEZ İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, Ankara (Yargıtay CGK, E. 2025/298, K. 2026/196 kararındaki atıfla, 5. Bası, s. 128-129).

KUNTER Nurullah, Ceza Muhakemesi Hukuku (Yargıtay CGK, E. 2025/298, K. 2026/196 kararındaki atıfla, 9. Bası, s. 1063, 1117).

ÖZBEK Veli Özer / TEPE İlker, "Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Aleyhe Değiştirme (Reformatio in Peius) Yasağına İlişkin – Öğreti ve Uygulama Boyutlarıyla – Genel Bir Değerlendirme", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, 2014, s. 3759-3797.

ÖZGENÇ İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, Ankara (Yargıtay CGK, E. 2025/298, K. 2026/196 kararındaki atıfla, 5. Bası, s. 199-202).

ŞAHİN Cumhur / GÖKTÜRK Neslihan, Ceza Muhakemesi Hukuku II, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022 (Yargıtay CGK, E. 2019/148, K. 2023/361 kararındaki atıfla, 12. Bası, s. 251).